

BIO-INGENIEUR MARJOLEIN VANOPPEN OVER
HET CHRONISCHE DROOGTEPROBLEEM

‘België is een van de meest waterschaarse gebieden van Europa, na Cyprus en Spanje’

Wellicht vind je het best wel aangenaam dat er de jongste tijd weinig regen is gevallen, anderen echter maken zich daarover grote zorgen en zeggen dat aanhoudende droogte ons de komende zomer grote problemen dreigt op te leveren. ‘Een terechte waarschuwing’, zegt bio-ingenieur Marjolein Vanoppen van de Gentse universiteit. ‘Het wordt hoog tijd dat we anders met water leren omgaan, want dit wordt jammer genoeg geen eenmalige crisis. We zijn onvoldoende voorbereid op de verregaande gevolgen van aanslepende periodes van droogte.’

Eigenlijk zou het vanaf nu twee maanden aan een stuk moeten regenen om het nijpende tekort aan water tegen te gaan. Dat is de mening van heel wat experts, zoals professor waterbouwkunde Patrick Willems van de Leuvense universiteit. Hij trok onlangs aan de alarmbel en stelde dat ons land de komende zomer grote problemen dreigt te krijgen door watertekort. ‘We zullen moeten leren om veel zuiniger om te springen met water en niet enkel in de zomer, als het water bijna op is.’

Het is trouwens niet voor het eerst dat specialisten waarschuwen voor de gevolgen van de droogte. Ook vorig jaar gebeurde dat al, toen er tijdens de lente en de eerste helft van de zomer amper neerslag viel. De regen van de tweede helft van de zomer kon het tekort dat was ontstaan niet compenseren. Aangezien ook de afgelopen winter en dit voorjaar opvallend droog zijn gebleven, ziet het er naar uit dat de watertekorten de komende zomer nog groter zullen zijn. Wellicht groot genoeg om allerlei sectoren in de problemen te brengen. Daarom wordt er nu al een afschakelplan voorbereid tegen 2020, te vergelijken met het afschakelplan voor elektriciteit, al klinkt de officiële benaming ‘afwegingskader’ een stuk voorzichtiger. In de praktijk echter komt het er toch op neer dat, wanneer

de droogte echt prangend wordt, sommigen van waterbedeling zullen worden uitgesloten. Wie daarvoor eerst in aanmerking moet komen, wordt later beslist. Tegen de zomer zou er alleszins een werkbaar plan op tafel moeten liggen, met betrekking tot zowel leiding-, grond- als oppervlaktewater. Landbouw en industrie zullen eerst worden beperkt, al hangt het af in welk gebied ze actief zijn, want het plan zou regionaal toegepast worden. Als je de specialisten bezig hoort, moeten we ons echt schrap zetten voor een bijna-catastrofe. Maar is dat terecht en maken ze ons niet nodeloos bang of minstens ongerust? Volgens bio-ingenieur dr. Marjolein Vanoppen is dat niet het geval en wordt het dringend tijd dat we ons bewuster worden van de waterproblematiek. Dr. Ir. Vanoppen, zelf aan de basis van nieuwe technologie om zeewater om te zetten naar consumeerbaar water en daarbij zelfs energie te genereren, benadrukt dat er achter de huidige droogtewaarschuwingen meer schuilgaat. ‘Deze situatie dreigt zich in de toekomst te herhalen, ten gevolge van de klimaatsveranderingen’, zegt zij. ‘Daar moeten we goed op voorbereid zijn.’

De waarschuwingen zijn dus niet overdreven?

DR. IR. MARJOLEIN VANOPPEN: Helemaal niet. We kunnen de neerslag perfect meten, we kunnen precies

nagaan hoe diep de regen doordringt in de grond en hoe het zit met de watervorraden. De situatie is momenteel zeer onrustwekkend. We hadden vorig jaar al niet over, onze voorraden waren toen al beperkt en dat is er, door het vrij droge najaar, de zachtere winter en de tot dusver droge lente, niet op gebeterd. Een normale regenval die ons moet voorzien van voldoende water om veilige reserves aan te houden, is 800 mm. Vorig jaar zijn we niet verder gekomen dan 600 mm. Dat betekent dus wat we 200 mm tekortkomen. En we zijn zoals gezegd het jaar al begonnen met een relatief tekort. Op basis van die cijfers kan je veilig stellen dat het twee à drie maanden zou moeten regenen om de achterstand weer goed te maken.

Hoewel velen niet de indruk hebben dat het zo droog is geweest de afgelopen maanden.

Wetenschapsmensen baseren zich op feiten en cijfers, niet op indrukken. Mensen hebben niet zo’n goed geheugen wat het weer betreft. Ze herinneren zich grijze dagen met dichte bewolking en koppelen dat in de herinnering wellicht aan regen, terwijl er in die dagen geen druppel is gevallen. Afgelopen februari bijvoorbeeld was een van de warmste die we ooit hebben gekend. Belgen beseffen dat doorgaans niet. We zijn zo gewend aan het cliché van het traditionele regenachtige Belgi-

sche weer, maar België is een van de meest waterschaarse gebieden van Europa. Op die lijst staan we vierde, net na landen als Cyprus en Spanje. Dat betekent dat we al niet veel overschot hebben en elke droogteperiode voor problemen kan zorgen. Als dat een keer gebeurt, is dat niet echt een ramp, maar deze droogteperiodes dreigen zich te herhalen. Dat zal niet zonder gevolgen blijven, in de eerste plaats voor onze land- en tuinbouw en onze voedselvoorziening, maar ook voor de industrie en uiteraard ook de gewone burger. Mislukte oogsten kunnen leiden tot tekorten, de nood aan meer import en de hoogte inschietende prijzen, om maar iets te noemen. Te weinig water betekent ook weinig water in de waterlopen, wat gevolgen heeft voor het transport met binnenscheepen. Er zijn tal van voorbeelden aan te halen van hoe een lange periode van droogte ons behoorlijk parten kan spelen.

Je hebt al op de klimaatsveranderingen gewezen, maar spelen er ook andere factoren?

Ongetwijfeld. Het dichtgooien van het land met beton heeft als gevolg dat de bodem het water minder goed en op minder grote schaal kan vasthouden. De waterwinning kan daarom minder efficiënt gebeuren. We zijn ook met zoveel meer mensen, die allemaal evenveel recht hebben op schoon, kwalitatief goed water. Proper water aanmaken, is geen eenvoudige klus en kost veel geld. We houden van ons groene gras. En is het even wat droger en warmer, en dreigt dat gras wat minder groen te worden? Dan halen we meteen de waterslang boven. Mensen laten hun zwembaden in de zomer probleemloos

vollopen, zelfs meerdere keren, en sommigen zetten hun auto wekelijks in de was. Met een even grote evidentie blijven we onze toiletten doorspoelen met perfect drinkbaar water van hoge kwaliteit. Dat is eigenlijk niet meer van deze tijd en een enorme verspilling van water dat we beter kunnen gebruiken voor andere doeleinden. Daar iets aan doen, veronderstelt niet enkel een grotere bewustwording van de bevolking en een grondige mentaliteitsverandering, maar ook verregaande infrastructuurwerken. Dat daar nog veel aan te doen is, bewijst het feit dat zelfs overheden soms nog bijzonder slordig en verspillend omspringen met water. Daarom moeten er, met het oog op toekomstige crisissen, dringend verregaande maatregelen worden genomen, waarvan het afschakelplan slechts één schakel is. Het is uiteraard goed dat dit er komt, zodat we in geval van prangende tekorten onze keuzes en opties al hebben gemaakt en geen tijd meer verliezen. Maar we moeten ook werk maken van een efficiëntere opvang van water, het aanleggen van buffers en het verder ontwikkelen en praktisch toepassen van alternatieve waterbronnen, zoals het ontzouten van zeewater en het hergebruiken van afvalwater. Momenteel betalen we voor ons gezuiverd water een faire prijs, maar willen we serieuze verhogingen van die tarieven vermijden, dan zullen we toch dringend moeten bepalen welke hoeveel-

heid gezuiverd water we willen besteden aan basisbehoeften en hoeveel nog aan het besproeien van onze gazons of het vullen van private zwembaden. **De huidige droogte is immers geen toevalligheid meer, maar dreigt een constante te worden.** Zo ziet het er ten gevolge van de klimaatsveranderingen inderdaad naar uit. We gaan steeds meer naar klimatologische extremen. De acht warmterecords in ons land werden allemaal genoteerd in de afgelopen tien jaar en hielden langere periodes aan. Dat betekent dat de periodes waarin er voldoende regen valt en die regen ook voldoende in de bodem kan doordringen, steeds kleiner worden. Nog afgezien dat regenval door uitgedroogde bodems ook

een mentaliteitsverandering, een echte *mindshift*, zodat we bewuster leren omgaan met water en dat we ook nieuwe ideeën en technologie leren toepassen. Die laatste zijn er al, maar het in de praktijk omzetten van die nieuwe benaderingen en technologieën, kost geld, alleen al omwille van de infrastructurele werken die daarvoor nodig zijn. Er zou werk gemaakt moeten worden van de planning ervan, zodat die gecombineerd kunnen worden met infrastructurele werken die nu sowieso gebeuren, zoals de vernieuwing van rioleringen. Daarmee zouden we al enorm veel kosten en extra hinder vermijden. **Gebeurt dat in andere landen efficiënter?**

In Spanje maakt men werk van zeewaterontzouting, in Nederland - waar men cultureel en historisch gezien al op een heel andere manier met water omgaat - werkt men een stuk efficiënter, en vooral vanuit een meer toekomst- en praktijkgerichte visie. Ook in Duitsland en Frankrijk gaat men er beter mee om, al beschikt men daar ook over veel meer grondoppervlakte waar water efficiënter kan worden opgevangen. Dat neemt niet weg dat men ook daar problemen ondervindt van de toenemende droogtes. In Duitsland bijvoorbeeld kwamen bedrijven in industriële gebieden vorig jaar in de problemen omdat het waterpeil van rivieren en kanalen zo laag stond, dat die

Maas bijvoorbeeld ontspringt niet in België, maar stroomt wel door ons land. Wie heeft dan het eerste recht op water van de Maas als er tekorten ontstaan?

Men zou er ook in moeten slaan om alle belangen- en lobbygroepen aan een en dezelfde tafel te krijgen, zodat er sluitende afspraken gemaakt kunnen worden, waarbij iedereen op een faire manier is gebaat. De overheid zou een duidelijke visie moeten ontwikkelen om tekorten tegen te gaan en daarbij zou elke regio zijn verantwoordelijkheid moeten nemen. De overheid zou naar burgers toe ook duidelijker moeten communiceren, in veel klarere taal moeten uitleggen wat er precies aan de hand is, waar men naartoe wil en welke bijdrage men daarbij van de burger verwacht. Dat zou wellicht een stuk vruchtbaarder zijn dan arbitraire verboden en verplichtingen op te leggen, te dreigen met boetes of tariefverhogingen in het vooruitzicht te stellen. Sancties opleggen zonder het publieke bewustzijn rond deze problematiek te vergroten, is op langere termijn weinig productief. En geloof me, dit probleem zal niet zomaar vanzelf overwaaien. We moeten ons daar degelijk op voorbereiden. Het gaat immers niet enkel en alleen om water. Mislukte oogsten bijvoorbeeld zullen voor de gewone burger ook serieuze gevolgen hebben, en die zullen een grotere impact hebben dan het duurder worden van een portie friet!

Tekst: Dominique Trachet

bedrijven niet meer via waterwegen met grondstoffen bevoorrad kon worden. België heeft in de eerste plaats een betere en efficiëntere coördinatie nodig tussen al die verschillende instanties die bezig zijn met het waterbeleid. Enkel met een centrale instantie, een overkoepelend orgaan dat de activiteit van al die instellingen coördineert, kunnen we werk maken van een duurzaam waterbeleid. Bovendien moeten er ook Europese afspraken worden gemaakt. De